

Някои въпроси на отговорността на лечебните заведения за вреди, причинени от дефектно оборудване

Ивайло Йосифов

Some aspects of the liability of medical institutions for damages caused by defective equipment: *The current report is devoted to clarifying the legal nature of liability of the medical institutions for damages caused by defective equipment in terms of the distinction between tort and contract law. In particular, the main question which has been answered is whether the medical institutions have to be regarded as suppliers under the provision of article 3 of Council Directive of 25. 07. 1985. Since the Directive has been adopted in our national legislation, the answer of this question will predetermine the application of Consumer's Protection Act in such cases.*

Key words: *Council Directive of 25.07.1985, Consumer's Protection Act, liability, damages, medical institutions, defective equipment.*

ВЪВЕДЕНИЕ

С влизане на 10.06.2006 г. в сила на Закона за защита на потребителите /ДВ, бр. 99 от 09.12.2005 г. / и съгласно изричната разпоредба на § 13а от ДР на същия /ДВ, бр. 64 от 07.08.2007 г. / в националното ни право бяха транспонирани разпоредбите на Директива 85/374/ЕИО на Съвета от 25 юли 1985 година за сближаване на законовите, подзаконовите и административните разпоредби на държавите членки относно отговорността за вреди, причинени от дефект на стока. Дефинирането на приложното поле на Директивата изисква да бъде извършен анализ на кръга от лицата, чиято отговорност може да бъде ангажирана на регламентираните в нея основания. Следва да бъде изяснено дали изброяването на тези лица, съдържащо се в чл. 3 от Директивата и чл. 130, ал. 3 и ал. 4 от ЗЗП – производител, вносител, търговец и доставчик на стоката /„дистрибутор“ по използваната в националния ни закон терминология/, е изчерпателно. Конкретния проблем, който настоящият доклад си поставя за задача да изследва, е носят ли лечебните заведения, в качеството на доставчици, отговорност за вредите, причинени на пациенти от дефектно медицинско оборудване по реда на специалния закон – Закона за защита на потребителите, респ. какъв е по своя характер тази отговорност – договорна или деликтна и при какви предпоставки възниква тя. Този въпрос придобива особена актуалност на фона на бурното развитие на медицинската наука от една страна и липсата на задълбочени теоретични изследвания и съдебна практика от друга.

ИЗЛОЖЕНИЕ

От гледна точка на потребителското ни право ефективната защита на правата на пациентите, т. е. на потребителите на медицинската услуга безспорно изисква разширяване кръга на субектите, които биха могли да бъдат държани отговорни за вредите, причинени от дефектното оборудване. Този извод следва пряко от четвъртото съображение от Преамбюла на цитираната Директива, според което кръгът на отговорните лица следва да обхване всички участници в производствения и търговски процес на съответната стока – производителят на оборудването, неговият вносител в рамките на Общността и доставчикът, в случаите когато производителя не може да бъде идентифициран.

Съгласно чл. 130, ал. 4 от националния ни Закон за защита на потребителите субекти на тази отговорност, извън производителя и приравненият към него вносител на стоката, са нейният търговец и дистрибутор. Легална дефиниция на понятието „търговец“ се съдържа в § 13, т. 2 от ДР на ЗЗП. В закона обаче липсва определение на втория използван термин – „дистрибутор“. Телеологичното тълкуване на закона, предвид прогласената в чл. 1, ал. 2 от ЗЗП цел за защита на правата на потребителите, налага това понятие да се свързва не единствено с договора за дистрибу-

ция, а въобще с разпространението на стоки по занятие, независимо от конкретната правна форма, под която се извършва то. От тази гледна точка може да бъде направен извода, че понятието „дистрибутор“ покрива легалната дефиниция на това за „доставчик“, съдържаща се в § 13, т. 4 от ДР на ЗЗП. Според даденото в закона опеределение доставчикът е всяко физическо или юридическо лице по веригата на доставката на стоката, което по занятие прехвърля собствеността или учредява, или прехвърля други вещни права върху стока в полза на друг доставчик или търговец, или което сключва договор с потребител в публичния или в частния сектор. В този смисъл и предвид избягването на евентуални затруднения при правоприлагането намирам, че *de lege ferenda* следва да бъде помислено за дефинирането в закона и на понятието „дистрибутор“ или пък замяната му в раздел IV, глава V на закона, посветен на отговорността за вреди, причинени от дефект на стока с посочения по-горе термин – „доставчик“.

При така изясненото съдържание на използваните в националния ни закон понятия следва да бъде отговорено на въпроса съставляват ли лечебните заведения субект, участващ във веригата по доставката на дефектното медицинско оборудване, което е причинило вреди на пациента. Това обстоятелство е от решаващо значение при преценката дали отговорността на лечебното заведение следва да бъде ангажирана по реда на ЗЗП или по общия ред.

По този въпрос е имал възможност да се произнесе и Съдът на Европейския съюз по повод отправено от френски съд преюдициално запитване по тълкуването на Директива 85/374/ЕИО. В постановеното по дело № C-495/ 2010 г. решение от 21.12.2011 г. СЕС приема, че отговорността на доставчика на услуги, каквито услуги съставляват грижите, положени в болнично заведение, който при предоставянето им използва дефектно оборудване или дефектни стоки, не попада в приложното поле на посочената Директива. Съдът е постановил, че самата директива не предвижда пречки за държавите членки да установят национален режим на безвиновна отговорност на лечебните заведения, стига увредено лице да разполага с възможността да ангажира и отговорността на производителя на оборудването на основание визирания в Директивата режим. Приема се също, както е посочено и в решението от 10. 01. 2006 г. по дело Skov и Bilka, C-402/03 г., че кръгът на лицата, срещу които увреденото лице има право да предяви иск на основание предвидения в Директивата режим на отговорност, е изчерпателно определен в чл. 1 и чл. 3 от същата.

Даденото разрешение на проблема е от съществено значение и за съдебната ни практика, доколкото практиката на Съда на ЕС по тълкуване на нормите на европейското право е задължителна за националните съдилища на основание чл. 63З от ГПК и чл. 267 от Договора за функциониране на Европейския съюз /ДФЕС/.

В светлината на направеното от Съда на ЕС задължително тълкуване следва да бъде проведена разграничението между понятията „доставчик на стока“ по смисъла на чл. 3, т. 3 от Директива 85/374/ЕИО и „доставчик на услуга, при предоставянето на която е използвана дефектна стока“. Това разграничение е намира място и в националния ни закон като в § 13, т. 13 от ДР на ЗЗП стоката е дефинирана като продукт на трудова дейност, който е предназначен за потребление или може да бъде използван от потребителя, дори и да не е предназначен за него, докато съгласно § 13, т. 14 от ДР на ЗЗП услугата е определена като всяка материална или интелектуална дейност, която се извършва по независим начин, предназначена е за друго лице и не е с основен предмет прехвърляне владение на вещ. В този смисъл доставката на услуги, дори в случаите, в които при предоставянето им е използвана дефектна стока, щом прехвърлянето на владението върху нея не е основен предмет на услугите, попада извън приложното поле на Директивата, а оттук – и на регламентираната в раздел IV, глава V от ЗЗП отговорност. Допълнителни аргументи в подкрепа този извод могат да бъдат почерпени от дадената в § 13, т. 4 от ДР на ЗЗП

дефиниция на понятието „доставчик“, която изисква съответният субект да е участник във веригата на доставка на стоката, т. е. той следва да участва при нейната търговска реализация. И обратното - ако този субект предоставя услуги, свързани с използването на стоката, без обаче собствеността върху нея да бъде прехвърляна или да бъдат учредявани ограничени вещни права върху нея, то той не може да бъде разглеждан като неин доставчик, а само като ползвател. Доколкото болничните заведения придобиват и използват медицинското оборудване именно за лечение на пациентите си, те предоставят на последните една услуга, чието извършване, макар свързано и опосредено от оборудването, не може да се приравнява на доставка на самата стока, на самото оборудване. Тъй като по изложените съображения отговорността на лечебните заведения в посочените случаи не може да бъде ангажирана по реда на ЗЗП, същите следва да отговарят по общия ред, която възможност за увредените лица е гарантирана в чл. 142 от същия закон.

Каква е обаче по своя характер отговорността на лечебните заведения – договорна или деликтна и как следва да се реши проблемът за конкуренцията между двата вида отговорности? В нашата доктрина³⁷⁴ посочената класификация се основава на различния източник на задължението, чието изпълнение е основание за възникването и – дали то произтича от договор или се касае за неизпълнение на общото, уредено в закона – чл. 45, ал. 1 от ЗЗД задължение да не се вреди другиму /alterum non laedere/. Този въпрос е разгледан от ВС в Тълкувателно решение № 54 от 23.VI.1986 г. по гр. д. № 21/86 г., ОСГК. В него съдът възприема виждането, че отговорността на производителя на стоката може да бъде ангажирана на основание чл. 49 от ЗЗД, ако поради виновни действия на лица, за които последният отговаря, т. е. по вина на лица от своя персонал, са допуснати нарушения в технологията на производството или са вложени некачествени и нестандартни материали, които нарушения са довели до съответните вреди. Приема се също, че ако подобни нарушения не бъдат установени, то отговорност за вредите, причинени пряко от вещта, от нейното фактическо състояние, съгласно чл. 50 от ЗЗД, ще носи нейният собственик или лицето, под чиито надзор се намира тя. Накрая съдът приема, че е допустимо кумулирането на договорната и деликтна отговорност като се очертават и техните рамки – при договорната отговорност се търси обезщетение поради недостатъците на самата дефектна вещь, докато при деликтната отговорност обезщетението се претендира за вреди, причинени от тази вещь върху правни блага извън самата нея. В този смисъл е и изразеното в теорията виждане³⁷⁵, според което разликата между дефекта на стоката по смисъла на ЗЗП от една страна и нейния недостатък по терминологията на ЗЗД от друга се изразява в това, че дефектът вреди „навън“, а недостатъкът ограничава неблагоприятните си въздействия до границите на самата стока, на самата вещь. В светлината на изложеното, доколкото при вредите от дефектното оборудване се касае именно за вреди, причинени във от вещта, то следва да бъде споделено преобладаващото в доктрината становище, според което отговорността на лечебните заведения е обективна и деликтна, а не договорна по своя характер. Този извод се подкрепя и от цитираното по-долу сравнителноправно изследване³⁷⁶, в частта, посветена на отговорността при лекарски грешки и на обективната отговорност на лечебните заведения за вреди, причинени от лица от медицинския персонал /т. нар. " strict / vicarious liability"/.

В него авторите стигат до извода, че в тази област традиционното разграничение на отговорността на договорна и деликтна играе все по-малко значение. Со-

³⁷⁴ Кожухаров, Ал. Общо учение за облигационното отношение, София, 1992 г.

³⁷⁵ Таков, Кр. Права на потребителя – купувач при несъответствие на стоката, Търговско право, бр. 2/ 2007 г.

³⁷⁶ Magnum, U., Micklitz, H -W., Comparative analysis of national liability systems for remedying damage caused by defective consumer services, April 2004, section III, 1 Comparison for medical malpractice, Relevance of distinction between tort and contract law, p.28 and following.

чат, че неизпълнението на определени задължения от страна на лекаря или лечебното заведение би породило договорна отговорност само в случаите, когато последните изрично са поели задължение за постигане на конкретен резултат при лечението.

В общия случай за възникването на правоотношението между лекар и пациент с присъщите му права и задължения, е достатъчен факта, че от една страна пациента търси или се нуждае от лечение, а от друга е приет, или би следвало да бъде приет за лечение от лечебното заведение, като тази чисто фактическа ситуация е достатъчна, за да породи правоотношение между лекар и пациент, без за това да е необходимо сключването на нарочен договор.

Обективната, невиновна отговорност на лечебното заведение следва да се разграничава от случаите, когато вредите са причинени не от дефект в оборудването, а от неправилното боравене с него от съответните медицински лица. В последния случай се касае за лекарска грешка, за принципно виновно и противоправно действие или бездействие, което се намира в отклонение от утвърдените в медицинската наука и практика методи и стандарти за качество на медицинската услуга /виж чл. 80 от ЗЗ, чл. 6, ал. 1 от ЗЛЗ и чл. 5, т. 4 от ЗСОЛЛДМ/. Стандартът в медицинската професия съставлява онзи обективен критерий, съобразен с нивата на научното познание и на медицинския опит, необходими за постигане на целта на лечението, спрямо който критерий следва да се преценява уместността на предприетото лечение. Доколкото при вредите, причинени от дефектното оборудване не се касае за отклонение от посочените правила и следователно не е налице противоправно и виновно поведение, то отговорността на лечебните заведения в тези случаи следва да бъде ангажирана на основание чл. 50 от ЗЗД, независимо дали същите отговарят като собственици на оборудването или като лица, които си служат с него и в този смисъл упражняват надзор над същото. В този смисъл са и задължителните разяснения по т. 2 от Постановление № 17 от 18. XI. 1963 г., Пленум на ВС и т. 3 от Постановление № 4 от 30. X. 1975 г., Пленум на ВС.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В обобщение може да се посочи, че направените в настоящия доклад изводи относно отговорността на лечебните заведения за причинените на пациенти вреди при използване на дефектно медицинско оборудване са изцяло приложими и за всички други случаи, когато вредите са причинени при предоставянето на каквито и да било по вид услуги, при извършването, на които се използват дефектни вещи. Необходимо условие е предоставяните услуги да нямат за свой основен предмет прехвърлянето на собственост или учредяването на вещни права върху вещите и в този смисъл отговорното лице да не е участник в търговската верига по тяхното производство и разпространение.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Големинов, Ч. Правна защита на потребителите, София, 2001 г., стр. 80 и сл.
- [2] Големинов, Ч. Гражданскоправни отговорности за некачествени стоки, София, 2001 г., стр. 164 и сл., стр. 198 и сл.
- [3] Голева, П. Деликтно право, София, 2007 г., стр. 123 и сл.
- [4] Кожухаров, Ал. Общо учение за облигационното отношение, София, 1992 г., стр. 255 и сл.
- [5] Колева, Р. Основните права на потребителите – теоретични и практически въпроси, Търговско право, бр. 2/2009 г., стр. 89 и сл.
- [6] Таков, Кр. Права на потребителя – купувач при несъответствие на стоката, Търговско право, бр. 2/ 2007 г., стр. 35 и сл.

[7] Magnum, U., Micklitz, H-W., Comparative analysis of national liability systems for remedying damage caused by defective consumer services, April 2004, section III, 1 Comparison for medical malpractice, Relevance of distinction between tort and contract law, p. 28 and following.

За контакти:

Ивайло Йосифов Иванов, Катедра "Частноправни науки", Русенски районен съд, сл. тел. : 082/881-283, моб. тел. : 0889/ 881364, e-mail: fireandwater@abv. bg.